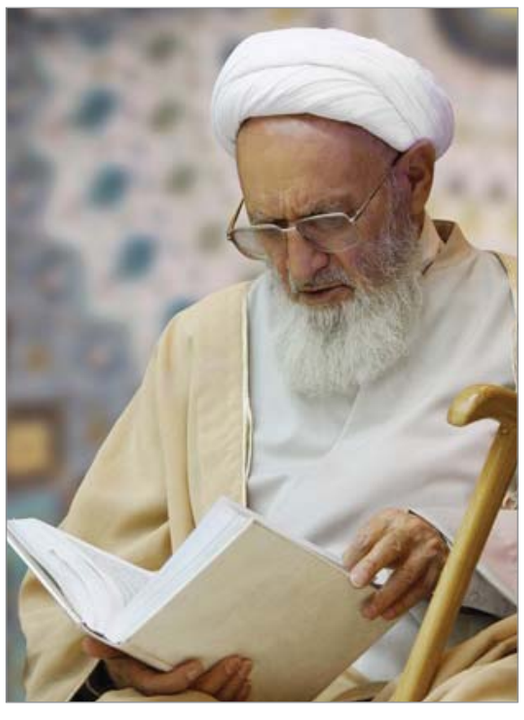

آیت‌الله حسینی بوشهری در همایش ملی علامه ذوالفنون حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه عنوان کرد

توفیق الهی، تهذیب نفس و اغتنام از فرصت‌ها رمز موفقیت علامه ذوالفنون

همایش ملی «علامه ذوالفنون، گرامی‌داشت علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه» با سخنرانی آیت‌الله حسینی بوشهری رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه، حجج‌اسلام؛ فاضل مدیر حوزه‌های علمیه خواهران، حسن رمضانی و یدالله یزدان‌پناه از اساتید حوزه علمیه قم و با پیام دکتر دهقانی فیروزآبادی معاون علمی فناوری رئیس‌جمهور، ۱۹مهر در مرکز همایش‌های غدیر قم برگزار شد.

رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، در این همایش، ضمن تشکر از دست‌اندرکاران این همایش با اشاره به روایتی از پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله که فرمودند: «اَلْعِلْمُ حَیاةُ الإسْلامِ وَعِمادُ الأیمانِ وَمَنْ عَلِمَ عِلْماً، اَتَمَّ الله لَهُ اَجْرَهُ وَمَنْ تَعَلَّمَ فَعَمِلَ، عَلَّمَهُ اللهُ ما لَمْ یَعْلَمْ»، عنوان کرد: استاد حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه حکیمی برجسته در علوم اسلامی و انسانی و سرآمد علم، عمل و اخلاق بود و در ۱۷ رشته علمی نظیر: فلسفه، عرفان، تفسیر، فقه، کلام، ادبیات، ریاضیات، نجوم، شعر و. . . صاحب فن و نظر بود. ایشان تشنه علم‌آموزی بود و عطش او فروکش نمی‌کرد و هرجا استادی می‌دید، زانو می‌زد و علم را فرا می‌گرفت.

رمز و راز موفقیت عالمان بزرگ دینی چیست؟

این استاد خارج حوزه علمیه قم در ادامه، با اشاره به رمز و راز موفقیت این شخصیت علمی، گفت: ایشان از عالمانی بود که تا سن ۴۰ سالگی به همه مراتب علمی و عملی رسیده بود و در جایی تصریح نموده بود: بعد از ۴۰ سالگی همه آنچه را نوشته‌ام، می‌خواهم پاک‌نویس کنم.

عضو هیئت‌رئیسه مجلس خبرگان رهبری، با بیان اینکه این همایش‌ها برای این است که بفهمیم، رمز و راز موفقیت چنین انسان‌هایی چیست تا ما نیز این راه را در پیش بگیریم، گفت: توفیق الهی و اغتنام از فرصت، راز این موفقیت است. اگر این دو ویژگی در فردی جمع شود، خروجی آن را نمی‌گوییم مانند علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه است؛ اما می‌توانیم تا اندازه‌ای به چنین شخصیت‌هایی نزدیک شویم؛ لذا آنچه گاهی ما را از این مسیر باز می‌دارد؛ گاهی سلب توفیق و گاهی از دست دادن فرصت‌های طلایی است که در اختیار ماست.

امام جمعه قم با تبیین نقش توفیق در زندگی انسان‌ها، به حدیث «اِنَّ الله سبحانَهُ إذا أرادَ بعَبدٍ خَیراً، وَفَّقَهُ لإنفاذِ أجَلِهِ فی أحسَنِ عَمَلِهِ، ورَزَقَهُ مُبادَرَةَ مَهَلِهِ فی طاعَتِهِ قَبلَ الفَوتِ» اشاره و ابراز کرد: امیرالمومنین علیه‌السلام در این حدیث شریف می‌فرمایند: اگر خدا خیر بنده‌ای را بخواهد، به او توفیق می‌دهد که عمرش را در بهترین کارها بگذارند و فرصت زندگی را پیش از آنکه از دست بدهد، در طاعت حق سپری کند.

دبیر شورای‌عالی حوزه‌های علمیه، در همین زمینه با استناد به حدیث «اَلمُؤمِنُ یَحتاجُ إلی ثَلاثِ خِصالٍ: تَوفیقٍ مِنَ اللهِ وَواعِظٍ مِن نَفسِهِ وَقَبُولٍ مِمَّن یَنصَحُهُ؛» از امام جواد علیه‌السلام افزود: مؤمن نیازمند سه خصلت توفیق از طرف خداوند متعال، واعظ درونی و پندپذیر بودن است.»

آیت‌الله حسینی بوشهری در ادامه، در تشریح معنای لغوی «توفیق»، گفت: توفیق به‌معنای موافقت و سازگاری است؛ به‌گونه‌ای که تنفر و اختلاف بین دو امر نباشد؛ اما وقتی از توفیق الهی که شامل این مردان بزرگ گردیده است، سخن می‌گوییم به‌معنی آسان کردن راه سعادت بر انسان است؛ یعنی خداوند متعال اسبابی را فراهم می‌کند که انسان از طریق این اسباب، بتواند راه سعادت را به‌خوبی بپیماید؛ لذا خود انسان است که می‌تواند، با اعمالش زمینه را برای کسب و سلب آن فراهم کند؛ چون انسان موجودی است مختار و صاحب اراده.

عوامل توفیق و سلب توفیق

• دعا و توسل

استاد حوزه علمیه قم، با اشاره به عوامل توفیق و سلب توفیق الهی، اضافه کرد: انسانی که در ورطه گناه، آلوده می‌شود، انتظار توفیق الهی نداشته باشد؛ زیرا باب خیر بسته و باب شر به روی آنان گشوده می‌شود؛ اما دعا و توسل، موجبات توفیق الهی را فراهم می‌کند؛ بنابراین کسی که ماه رجب را روزه می‌گیرد و رجب را به شعبان و شعبان را به ماه رمضان وصل می‌کند و نیمه‌های شب را به سحرخیزی وصل می‌کند، زمینه‌ساز هدایت و توفیق بنده مؤمن است؛ بنابراین مراقبت‌ها، دعاها و توسل‌های شبانه و سحرخیزی‌های ممتد و مجاهدت‌های علمی، راز موفقیت آیت‌الله حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه است.

• جلب رضایت والدین

عضو مجلس خبرگان رهبری، با بیان اینکه جلب رضایت پدر و مادر، از دیگر راه‌های موفقیت است، گفت: ﴿وقَضی ربُّک اَلاّ تعبدُوا الا ایّاه وبالوالدین احساناً﴾ پاسداری از این دو گوهر بی‌نظیر الهی؛ یعنی پدر و مادر، توفیقات الهی و مسیر سعادت انسان‌ها را فراهم می‌سازد.

• مجاهدت و تلاش

آیت‌الله حسینی بوشهری، تلاش و مجاهدت را سومین ویژگی زمینه‌ساز توفیق الهی دانست و گفت: یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. خداوند، انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می‌کند، دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد. ﴿وَالَّذِینَ جَاهَدُواْ فِینَا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِینَ﴾؛ و کسانی که در راه ما تلاش و جهاد کردند، راه‌های قرب به خود را به آنان نشان خواهیم داد و همانا خداوند با نیکوکاران است. نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود/ مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.

رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، در ادامه بحث توفیق، با تصریح به اینکه عقل و فطرت برای هدایت انسان کافی نیست، خاطرنشان کرد: توفیق نوری است که با آن خداوند بصیرت انسان را روشن می‌کند؛ اما عقل و فطرت، انبیاء علیهم‌السلام و کتب آسمانی در عین حال که برای هدایت لازم هستند؛ اما کافی نیستند؛ چون اگر توفیق الهی نصیب بنده نشود و قدردان عقل و فطرت و قدردان انبیاء و کتب آسمانی نباشد، آن هدایت واقعی حاصل نمی‌گردد.

–اغتنام از فرصت‌ها رمز موفقیت علامه ذوالفنون

آیت‌الله حسینی بوشهری «اغتنام از فرصت‌ها» را یکی دیگر از اسباب موفقیت بیان نمود و گفت: «اِنتَهِزُوا فُرَصَ الخَیرِ؛ فإنّها تَمُرُّ مَرَّ السَّحابِ» فرصت مانند ابر از افق زندگی می‌گذرد؛ بنابراین استفاده از فرصت‌ها و بهره‌برداری از شرایط مساعد، اساس موفقیت و پیروزی انسان‌ها در جمیع شئون مادی و معنوی است.

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه، با تشریح حدیثی از امام سجاد علیه‌السلام در توصیف اغتنام از فرصت‌ها، گفت: حضرت می‌فرمایند: «وعَمِّرْنی ما کانَ عُمری بِذْلَةً فی طاعَتِكَ، فإذا کانَ عُمری مَرْتَعاً لِلشَّیطانِ فَاقبِضْنی إلَیكَ قَبْلَ أنْ یَسْبِقَ مَقْتُكَ إلَیَّ، ...»؛ بار الها! عمر مرا تا زمانی که صرف طاعت تو می‌شود، طولانی کن و هرگاه عمرم چراگاه شیطان شود، جانم را بگیر و به سوی خود ببر. در دعای بیستم می‌فرمایند: «وَ نَبِّهْنِی لِذِکرِکَ فِی أَوْقَاتِ الْغَفْلَةِ وَاسْتَعْمِلْنِی بِطَاعَتِکَ فِی أَیامِ الْمُهْلَةِ.» خدایا! در روزگار غفلت و بی‌خبری برای یاد خودت هوشیار و بیدار کن تا فرصت‌ها را از دست ندهم. این است راز موفقیت علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه که برای تحصیل علوم الهی و تهذیب نفس، روز و شب، سرما و گرما و زمان و مکان نمی‌شناسد و با همت و مجاهدت وصف‌نشدنی محضر اکثر فحول و اساتید بزرگ و ممتاز زمانش را درک می‌کند و زانوی تلمذ می‌زند و از خرمن پربار عالمان بزرگ عصرش بهره‌ها می‌برد.

جامعیت علمی علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه

رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، با بیان اینکه علامه ضمن اینکه فیلسوف است، فقیه هم هست، تصریح کرد: نکته دیگری که درباره علامه باید یادآور شد، جامعیت علمی بی‌نظیر اوست. کمتر کسی در زمانه ما فقه، علوم الهی، فلسفه و عرفان را همراه با ریاضیات، طب، نجوم، علوم غریبه و... می‌داند. علامه نه‌تنها این علوم را می‌شناخت؛ بلکه محقق و مدرس آنها بود و در این زمینه شاگرد تربیت نمود. بعضی از بزرگان، مدرس قوی هستند، برخی در تحقیق قوی و برخی مصحح آثار کهن هستند و... ولی علامه حسن‌زاده همه این ویژگی‌ها را دارا بود.

سه توصیه مهم به شاگردان و علاقه‌مندان علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه

• آسان‌سازی آثار علامه

امام جمعه قم در ادامه با توصیه به آسان‌سازی و ترویج آثار علامه برای جامعه علمی به‌ویژه جوانان، گفت: نسل جوان، تشنه معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام است. در غرب فلسفه را به زبان ساده و فهم کودک می‌نویسند. چرا ما فلسفه را در سطحی بالا نگه داشتیم و پایین نمی‌آوریم تا سطوح مختلف نسل جوان استفاده کند. توصیه من به شاگردان علامه این است که تألیفات علامه را به زبان روز و با قلم روان بازنویسی کنند تا در اختیار دانش‌پژوهان قرار بگیرد.

• ایجاد کرسی‌های هم‌اندیشی درباره آراء علمی علامه حسن‌زاده

آیت‌الله حسینی بوشهری افزود: کسانی که سخنی در رابطه با کلمات ایشان دارند، از صاحبان فکر درخواست می‌کنم که این موارد را با میزگردها و بحث‌های علمی حل کنید و مواردی که نیاز به بازنگری دارد، انجام دهید؛ چون ما معتقد به عصمت غیر معصوم علیهم‌السلام نیستیم. راه و رسم حوزه‌های علمیه، راه حقیقت بوده است. راه حقیقت را سد نکنیم.

• پرهیز از افراط و تفریط در تکریم عالمان دین

استاد خارج حوزه علمیه قم در پایان، با بیان اینکه نباید در تکریم عالمان دینی افراط و تفریط شود، تصریح کرد: علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه نیاز به زیارت‌نامه ندارد و نوشتن آن کار درستی نیست؛ اگر او در میان ما حضور داشت، اجازه نمی‌داد، چنین متنی نوشته شود و با آن موافقت نمی‌کرد؛ این کار خوشایند حوزه‌های علمیه ما نیست.

• آیت‌الله حسن‌زاده آملی مولود سیستم حوزه علمیه است

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین فاضل مدیر حوزه‌های علمیه خواهران نیز در این همایش، عنوان کرد: علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه، مولود دستگاهی به‌نام حوزه‌های علمیه است که قدمتی هزار ساله دارد و صدها عالم پرورش داده است و اگر بخواهیم، به مقامات علامه حسن‌زاده آملی پی ببریم، باید این دستگاه مورد واکاوی قرار بگیرد که چگونه این اندازه عالم‌پرورو است.

وی افزود: آنچه باید مورد مداقه قرار بگیرد، همه اموری است که مربوط به تعلیم و تربیت و حوزه‌های علمیه است که در دیگر سیستم‌های آموزشی قابل تکرار نیست. علامه حسن‌زاده آملی مولود همین سیستم است؛ البته علامه حسن‌زاده از ویژگی‌های خاصی برخوردار بود که خداوند به او رفعت مقام داد و ایشان هم توانست، از فرصت‌هایی که خداوند در اختیارش قرار داده است، استفاده کند تا به اینجا برسد.

وی افزود: آنچه گفته شده است، ایشان صاحب مکنت زیادی نبود که بتواند در سایه‌سار مکنت پدری از آن استفاده کند و آدم معمولی بو؛ اما از همه فرصت‌هایی که خداوند به او داده بود، استفاده کرد و خود را به جایی رساند که امروز این مراسم تکریم برای ایشان برگزار می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین فاضل، با اشاره به روحیه طلبگی علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه گفت: ایشان از زمانی که در کسوت طلبگی درآمد تا آخرین روزهای عمر که از سلامت برخوردار بود، عطش علم داشت و این نشاط و انگیزه در ایشان بود.

این استاد حوزه علمیه با اشاره به اینکه ایشان نسبت به همه شکور بود، اضافه کرد: حریت و آزاداندیشی ویژگی آیت‌الله حسن‌زاده آملی بود و آثار و نوشته ایشان گواهی بر این امر است.

• اخلاص و بندگی از ویژگی‌های علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه بود

حجت‌الاسلام والمسلمین حسن رمضانی نیز در این همایش، عنوان کرد: خلوص، بندگی و پاک بودن، چیزی جز خدا را در نظر داشتن و پرهیز از اموری که مخالف با اخلاص الهی بود، از ویژگی‌های علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه بود و ایشان مصداق حدیث «من أخلص لله أربعین صباحاً ظهرت ینابیع الحکمة من قلبه علی لسانه» بود.

وی ادامه داد: علامه حسن‌زاده رحمه‌الله‌علیه نزد کسانی شاگردی کرد که دنیا برای آن‌ها رنگی نداشت. علامه نقل می‌کند: «مرحوم آیت‌الله محمدتقی آملی، قبل از اینکه از نجف به ایران بیاید، به درجه اجتهاد رسیده بود و استادشان اجازه‌نامه اجتهاد به ایشان می‌دهد. وقتی به منزل بر می‌گردد با خود می‌گوید: این اجازه سه صورت دارد: اول برای خود من است، که در این صورت، خودم خودم را می‌شناسم که یا مجتهد هستم یا نیستم؛ اگر مجتهد هستم، این نوشته چه حاصلی دارد و اگر نیستم، این نوشته کذب است. صورت دوم برای مردم نوشته شده است. چرا به من داده است؟ باید به مردم می‌داد. صورت سوم این است که من دست بگیرم و بگویم: به من مراجعه کنید که من مرد این امر نیستم و نوشته را پاره کرد.»

شاگرد علامه حسن‌زاده آملی بیان کرد: چنین شخصی استاد، علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه بوده که تنها خدا را در همه امور خویش می‌دیده است. این انفاس به علامه حسن‌زاده آملی خورده بود و این شد که دل‌های ما را برده است.

• مقام فلسفی علامه حسن‌زاده آملی باید رهنمودی برای همه باشد

حجت‌الاسلام والمسلمین یدالله یزدان‌پناه استاد حوزه علمیه قم هم در این همایش، عنوان کرد: مقام فلسفی علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه باید رهنمودی برای همه باشد.

وی ادامه داد: یکی از اموری که در سنت فلسفی ما پذیرفته و روش اساسی فیلسوفان ما شده، این است که در کنار کار فلسفی محض و نظری که دارند، مسئله شهود و کشف را مورد توجه قرار می‌دهند.

حجت‌الاسلام والمسلمین یزدان‌پناه اظهار کرد: شهود، سبکی است که می‌تواند به فلسفه کمک کند. شیخ اشراق می‌گوید: حکیم آن نیست که فقط بحث کند؛ بلکه باید در کنار بحث به حقایق برسد.

شاگرد علامه حسن‌زاده آملی بیان کرد: ملاصدرا رحمه‌الله‌علیه می‌گوید: کسی که حقایق را شهود کرده باشد، فطرت برتر پیدا کرده و به حقایق وصل شده است و این اتصال، ساحت برتر می‌آورد. فیلسوف می‌تواند، عمق فلسفی پیدا کند. علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه در این زمینه از حکمای قَدَر اسلامی است. حکمت فقط این نیست که بحث باشد و باید در کنار آن، حقایق را دریافت.

وی با بیان اینکه کار فنی در مباحث فلسفی، درس دیگری است که می‌توان از علامه حسن‌زاده فرا گرفت، عنوان کرد: علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه در رابطه با مسائل مختلف رساله می‌نوشت و حقیقت اصلی را به اختصار و در یک‌جا توضیح می‌داد و بسیاری از حقایق سخت فلسفی را روان بیان می‌کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین یزدان‌پناه، با بیان اینکه در همه مسائل باید کار فنی صورت بگیرد، اظهار کرد: جمع بین حکمت و شریعت و روش رسیدن به آن در استاد بی‌نظیر بود؛ همچنین عمقی که در عرفان نظری داشت، به ایشان کمک کرده بود که حرف‌های نهایی ملاصدرا رحمه‌الله‌علیه را در اوج بفهمد.

• علامه حسن‌زاده آملی؛ چهره اثرگذار در سپهر علم، فرهنگ و عرفان

همچنین دکتر روح‌الله دهقانی فیروزآبادی، معاون علمی فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور و رئیس بنیاد ملی نخبگان نیز در پیامی به همایش ملی علامه ذوالفنون، عنوان کرد:

نقش عالمان و مفاخر دینی جهان اسلام در تحقق جامعه دینی و اسلامی اثرگذاری و هدایت فکری جامعه و صیانت از هویت اسلامی و زمینه‌سازی برای ایجاد تمدن اسلامی، نقشی مهم و بی‌بدیل است. بی‌تردید وجود چهره‌های ارزشمند و شاخص روحانی در جامعه و حضور معنوی آنان، غنای فرهنگی و ارزش‌مداری انقلاب و نظام را ضمانت کرده و استواری، پویایی و مانایی مؤلفه‌های فرهنگی و معنوی در کشور را موجب می‌گردد.

یکی از این چهره‌های اثرگذار در سپهر علم، فرهنگ و عرفان در زمان ما، علامه مرحوم حسن‌زاده آملی رحمه‌الله‌علیه است. وی یکی از فیلسوفان و عارفان جهان اسلام به‌شمار می‌رود که با بهره‌گیری و کسب فیض از محضر عالمانی بزرگ چون آیت‌الله قمشه‌ای علامه شعرانی و علامه طباطبایی رحمه‌الله‌علیهم توانست، در طول عمر پربرکت خود، با مجاهدت علمی و تلاش خستگی‌ناپذیر، شاگردان برجسته‌ای را تربیت کند و همچنین تألیفات و آثار فاخر فراوانی را در شاخه‌های مختلف علوم از فلسفه، ادبیات و ریاضی تا عرفان و هنر و نجوم از خود بر جای بگذارد که چون چراغی، تابان، فراروی جویندگان علم بوده و هست.

فراخوان آثار به همایش بین‌المللی «فقه سیاست خارجی»

عضو دبیرخانه همایش بین‌المللی «فقه سیاست خارجی»، از برگزاری این همایش در زمستان ۱۴۰۳ خبر داد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین محمد سعیدی‌آریا در نشست خبری همایش بین‌المللی فقه سیاست خارجی، با بیان اینکه مسئله ما در ورود به فقه سیاست خارجی، تأکید مقام معظم رهبری به تبیین استفتائات در این عرصه است، عنوان کرد: این همایش مقدمه‌ای برای ایجاد یک گفتمان میان متخصصان فقه و افرادی که با موضوعات فقهی درگیر هستند، می‌باشد.

وی با اشاره به اینکه باید مبناهای فقهی اقدامات در عرصه سیاست خارجی تبیین شود، خاطرنشان کرد: این همایش زیر نظر مؤسسه دین و تمدن که یکی از مراکز حوزوی است، دنبال می‌شود؛ چراکه نگاه عمیق دینی و فقهی در آن لحاظ شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین سعیدی‌آریا از برگزاری این همایش در زمستان ۱۴۰۳ خبر داد و ادامه داد: محورهای همایش شامل پایه‌های سیاست خارجی و منافع ملی، امنیت بین‌الملل و سیاست خارجی، عزت، حکمت و مصلحت در سیاست خارجی، نظریه اسلامی در سیاست خارجی و مبانی فقهی مقاومت است.

وی با بیان اینکه با روشن شدن مبنای فقهی در هر زمینه‌ای، حجت بر ما تمام خواهد شد، تصریح کرد: اگر مبانی فقهی مشخص نشود، دچار تشتت آراء خواهیم شد و تصمیمات متناقض و متعدد اتخاذ خواهد شد.

عضو دبیرخانه همایش بین‌المللی فقه سیاست خارجی، با اشاره به اینکه حجم بسیار زیادی از استفتائات از مقام معظم رهبری در خصوص این موضوعات وجود دارد، یادآور شد: علاقه‌مندان برای ارسال مقالات خود به این همایش، می‌توانند به نشانی feqhskh.ir مراجعه فرمایند.